

Арх.Александар Радовић

НАЧЕЛА ЗАСТУПАНА ПРИ ОБНОВИ СПОМЕНИКА
ГРАДИТЕЉСТВА У РАДУ ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ
СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ У НИШУ

У својој дванаестогодишњој пракси Завод за заштиту споменика културе у Нишу суочавао се са бројним проблемима спасавања и заштите низа оштећених споменика градитељства. Најчешће се ради о средњевековним објектима и објектима народног неимарства, који су, тешко нагринени зубом времена, доспели у такво стање да се неминовно намеће потреба за обновом било делова, било целине, како би се постигао основни циљ заштите споменика: очувања свих битних споменичних карактеристика.

Завод је између осталог реализовао обнову већих размера на цркви Св.Николе у Куршумлији, цркви Св.Тројице у Матејевцу код Ниша, затим на цркви Св.Богородице у Лесковцу, на цркви Св.Архангела у Бољев Долу код Димитровграда и на цркви манастира Темска. Такође су изведене опсежне обнове на кулама и бедемима средњевековног града у Пироту, на Багли-беговој џамији у Нишкој тврђави и на старој воденици у Зајечару. Захвати нешто мањег обима, али не и мање сложени реализовани су на цркви Св.Петке

у Станичењу, на цркви у Глашincu и на Латинској цркви у Прокупљу, затим на црквама манастира Поганово и манастира Липовац, као и на Хамаму у Нишкој тврђави и коначима у Поганову.

Основно начело присутно већ у самом приступу проблему огледало се у обавези потпуног и свестраног истраживања објекта, почев од испитивања и анализе свих архитектонских елемената, техничких решења, стилских, пропорцијских, естетских и других карактеристика, до проучавања историјског контекста, анализе резултата археолошких ископавања и аналогних споменика.

Настојање да обнова споменика буде у што већој мери у аутентичним материјалима представља један од основних постулата у свим досадашњим интервенцијама. Ово тим пре, што и данас ипак можемо располагати таквим материјалима и то начешће из локалних извора одакле су их и стари неимари добављали /песак, камен, дрво, опека и сл./. Савремене техничке иновације су притом коришћене превасходно у циљу обезбеђења трајности ових материјала и заштите објекта од свих негативних спољашњих утицаја.

У највећем броју случајева при обнови споменика доследно су поштоване све карактеристике сагледаване на очуваним материјалним остацима. Од овог правила одступало се само у ретким случајевима када се радило о минималним материјалним остацима који нису могли представљати чвршћи ослонац при обнови, али се у таквим случајевима редовно прибегавало изналажењу поузданих аналогича.

Зависно од степена оштећености, обнова споменика кретала се од минималних захвата - са обновом само неких елемената, до врло сложених интервенција - са обновом читавих конструктивних склопова и архитектонских целина. При томе је један од битних чинилаца за избор поступка, потреба да се објекат доведе у стање у којем ће бити, пре свега, заштићене, а потом и у оптималној мери афирмисане, његове праве споменичне вредности.

У случајевима када споменик није могао бити обновљен нити обезбеђен континуитет првобитне, односно аутентичне функције, примењивана је ревитализација, прилагођавањем за нову функцију, која се у савременим условима може сматрати најадекватнијом. Притом је најбитније било да се увођењем савремених елемената, материјала и инсталација не повреди аутентичност и интегритет споменика.

Основна и најбитнија карактеристика подухвата, које је Завод за заштиту споменика културе у Нишу реализовао на обнови бројних споменика градитељства, је настојање да се првенствено постигне трајна заштита свих затечених споменичних вредности. Такав поступак оставља могућност да у будућој пракси, коришћењем нових сазнања и савременије методологије, проверавамо, па у случају потребе, и коригујемо наше интервенције на обнови несталих делова. Неповредивост свих остатака аутентичних споменичних вредности, које су до данашњих дана остале као последњи сведоци домета некадашњег градитељског стваралаштва, представљао је императив сваке интервенције на споменику културе.

